

BIULETYN

CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

1974

Warszawa, dnia 15 maja 1974 r.

Nr 5

SPIS TREŚCI

Dział B

Poz. 37	—	ustawa z dnia 10 kwietnia 1974 r. — prawo lokalowe (wyciąg)	82
„ 38	—	rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 1974 r. w sprawie dodatkowych urlopów dla niektórych pracowników zatrudnionych przy produkcji antybiotyków w Krakowskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa”	86
„ 39	—	rozporządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 15 marca 1974 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach energetycznych oraz w innych zakładach przy urządzeniach elektroenergetycznych	87
„ 40	—	rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Usług z dnia 21 marca 1974 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących ocet i musztardę	87
„ 41	—	rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego i Usług z dnia 21 marca 1974 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących świece oraz pasty do obuwia i podłóg	90
„ 42	—	komunikat o sprostowaniu błędów	92

D Z I A Ł B

37.

USTAWA

z dnia 10 kwietnia 1974 r.

Prawo lokalowe.*(Dziennik Ustaw z dnia 17 kwietnia 1974 r. Nr 14, poz. 84)*
*(Wyciąg)***Rozdział 3****Szczególny tryb najmu lokali i budynków**

Art. 20. 1. W miejscowościach, w których występują trudności w zaspokajaniu potrzeb lokalowych w drodze umów najmu, może być wprowadzony najem lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale. Stosowanie takiego trybu najmu powinno być zniesione, gdy ustaną przyczyny jego wprowadzenia.

2. Wprowadzenie lub zniesienie najmu lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale następuje w drodze uchwały właściwej rady narodowej miasta lub gminy. Uchwała wymaga zatwierdzenia przez radę narodową wyższego stopnia, chyba że podjęła ją rada narodowa miasta wyłączonego z województwa.

3. Uchwała o wprowadzeniu lub zniesieniu najmu lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale podlega ogłoszeniu w dzienniku urzędowym właściwej wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa).

4. Od dnia wejścia w życie na danym terenie uchwały wymienionej w ust. 2 obejmowanie lokali na tych terenach następuje na podstawie decyzji o przydziale lokalu lub budynku.

Art. 21. 1. W miejscowościach, w których obowiązuje najem lokali i budynków na podstawie decyzji o przydziale, jedna osoba nie może zajmować dwóch lub więcej lokali mieszkalnych. Jedna osoba nie może zajmować dwóch lub więcej lokali mieszkalnych również w innych miejscowościach niezależnie od tytułu prawnego ich zajmowania i miejscowości, w której budynek jest położony, jeżeli przynajmniej jeden z lokali znajduje się w budynku stanowiącym własność jednostki gospodarki uspołecznionej lub pozostającym w jej zarządzie.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do osób, które oprócz lokalu mieszkalnego zajmują dom letniskowy.

Art. 22. 1. Przepisy o najmie lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej nie dotyczą:

1) lokali w domach spółdzielni budownictwa mieszkaniowego,

2) domów jednorodzinnych i lokali mieszkalnych stanowiących odrębne nieruchomości, jeżeli co najmniej w części są one zamieszkiwane przez właścicieli albo przez ich pełnoletnie dzieci lub rodziców,

3) domów mieszkalno-pensjonatowych, jeżeli właściciel, jego pełnoletnie dzieci lub rodzice mieszkają w tym domu i prowadzą w nim pensjonat,

4) mieszkań funkcyjnych i reprezentacyjnych,

5) lokali przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych państw obcych oraz instytucji i

osób korzystających z przywilejów dyplomatycznych na podstawie ustaw, umów lub zwyczajów międzynarodowych,

6) lokali w domach studenckich, internatach, burdach, hotelach dla nauczycieli i pracowników naukowych,

7) lokali w hotelach robotniczych,

8) lokali w budynkach zarządzanych przez jednostki gospodarki uspołecznionej, jeżeli są używane na cele związane z ich zakresem działania,

9) budynków i lokali przeznaczonych do wykonywania kultu religijnego wyznań uznanych przez Państwo,

10) wybudowanych ze środków osób fizycznych pracowni artystycznych, lokali handlowych, gastronomicznych i warsztatów rzemieślniczych, jeżeli osoby te, ich pełnoletnie dzieci albo rodzice korzystają z nich zgodnie z przeznaczeniem,

11) garaży.

2. Przepisy o najmie lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej nie dotyczą zabudowań i pomieszczeń gospodarczych położonych na działkach zabudowanych domami wymienionymi w ust. 1 pkt 1—3 i pkt 10, a także lokali użytkowych koniecznych jako warsztat pracy do wykonywania zawodu przez właścicieli takich domów lub lokali, ich dzieci lub rodziców.

3. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia również inne niż wymienione w ust. 1 lokale i budynki, do których nie mają zastosowania przepisy o najmie na podstawie decyzji administracyjnej.

Art. 23. Jeżeli ta sama osoba bądź małżonkowie są właścicielami więcej niż jednego domu jednorodzinnego lub lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość albo gdy przysługuje im ponadto spółdzielcze prawo do lokalu, przepisy o najmie lokali i budynków na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale nie dotyczą tylko jednego z tych domów lub lokali wskazanego przez właściciela (członka spółdzielni). Wskazanie przez osobę, której przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu, innego lokalu niż spółdzielczy jest możliwe, o ile wystąpiła ona ze spółdzielni budownictwa mieszkaniowego.

Art. 24. Terenowy organ administracji państwowej może udzielić zezwolenia na okresowe wynajęcie lub oddanie do bezpłatnego używania osobie trzeciej całego domu jednorodzinnego albo lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość, z zachowaniem uprawnień wynikających z art. 22, jeżeli przemawia za tym społecznie uzasadniony interes właściciela.

Art. 25. 1. Właściciele domów jednorodzinnych, domów mieszkalno-pensjonatowych i lokali mieszkal-

nych stanowiących odrębne nieruchomości oraz członkowie spółdzielni budownictwa mieszkaniowego mają prawo do zamieszkania w swych domach i lokalach, opróżnionych w całości lub w części.

2. W celu umożliwienia osobom wymienionym w ust. 1 zamieszkania w swych domach lub lokalach terenowy organ administracji państwowej powinien — w miarę istniejących wolnych lokali — przekwaterować do lokali zamiennych najemców zajmujących na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale domy lub lokale określone w tym przepisie.

3. W przypadku dostarczenia lokalu zamiennego przez właściciela lub członka spółdzielni budownictwa mieszkaniowego terenowy organ administracji państwowej ma obowiązek przekwaterowania najemcy do takiego lokalu.

4. Jeżeli właściciel lub członek spółdzielni budownictwa mieszkaniowego nie ma możliwości dostarczenia lokalu zamiennego, lecz zobowiąże się wpłacić za najemcę wkład mieszkaniowy do spółdzielni, a najemca, którego sytuacja materialna nie uzasadnia uzyskania przydziału lokalu pozostającego w dyspozycji terenowego organu administracji państwowej, nie wyrazi zgody na przystąpienie do spółdzielni bądź przeniesienie się do lokalu przydzielonego przez spółdzielnię — organ ten dokona przekwaterowania do pomieszczenia zastępczego.

5. W przypadkach określonych w ust. 2 i 3 właściciel lub członek spółdzielni budownictwa mieszkaniowego jest obowiązany pokryć koszty przeprowadzki.

Art. 26. 1. Gdy członek spółdzielni budownictwa mieszkaniowego zamierza odstąpić swoje prawo do lokalu, zajmowanego przez najemcę na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale, a najemca ubiega się o przyjęcie na członka spółdzielni, przekwaterowanie nie może nastąpić, a najemcy przysługuje pierwszeństwo w przyjęciu na członka spółdzielni. Przekwaterowanie nie może nastąpić również, o ile spółdzielnia dysponuje lokalami wolnymi, a najemca zgłosi wniosek o przyjęcie go na członka spółdzielni.

2. Przyjmowanie na członków spółdzielni osób zamieszkałych w lokalach spółdzielni na podstawie decyzji administracyjnej o przydziale, wnoszenie wkładów na ulgowych warunkach przez te osoby oraz przyjmowanie na członków spółdzielni osób, za które wkład wniosą właściciele domów (lokali), o których mowa w art. 25, następuje na zasadach ustalonych przez Centralny Związek Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska.

Art. 27. 1. Właściciel domu wielomieszkaniowego, sprawujący zarząd tym domem, ma prawo zajmowania w nim na cele mieszkalne jednego samodzielnego lokalu.

2. Właścicielowi domu określonego w ust. 1 przysługuje prawo do zamieszkania w opróżnionym lokalu mieszkalnym położonym w jego domu, jeżeli sprawuje lub zobowiąże się do sprawowania zarządu tym domem.

Art. 28. 1. Decyzję o przydziale lokalu mieszkalnego może otrzymać osoba, której warunki zamieszkania i sytuacja materialna uzasadniają przydział lokalu.

2. Decyzję o przydziale lokalu użytkowego może otrzymać jednostka gospodarki społecznej oraz osoba prawna i fizyczna, których działalność wymaga

korzystania z lokalu użytkowego w danej miejscowości.

3. Decyzja, o przydziale części lokalu powinna określać zakres uprawnień najemcy do pomieszczeń przynależnych.

Art. 29. 1. Przy przydziale lokalu mieszkalnego oraz przy obliczaniu należnej najemcy powierzchni mieszkalnej uwzględnia się normy zaludnienia przysługujące najemcy i osobom bliskim, prowadzącym z nim wspólne gospodarstwo domowe.

2. Przepis ust. 1 stosuje się do pomocy domowej, jeżeli potrzeby rodziny najemcy, uzasadnione w szczególności dobrem małoletnich dzieci lub nieporadnych osób starszych, wymagają zatrudnienia takiej osoby.

3. W razie oddania osobie trzeciej w bezpłatne używanie lub w podnajm części lokalu mieszkalnego nie uwzględnia się tej osoby przy obliczaniu należnej najemcy powierzchni mieszkalnej, chyba że właściwa rada narodowa w stosunku do określonych kategorii osób postanowi inaczej.

Art. 30. Decyzja o przydziale traci ważność, jeżeli przydzielony lokal nie zostanie zajęty z winy najemcy w terminie 30 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna.

Art. 31. 1. Samodzielny lokal mieszkalny odpowiadający normatywom projektowania mieszkań nie może być przydzielony więcej niż jednemu najemcy, chyba że przydział taki nastąpi na zgodny wniosek osób zainteresowanych.

2. Pokój przechodni nie może być przedmiotem odrębnego przydziału.

3. Jeżeli w lokalu zajmowanym przez więcej niż jednego najemcę zostanie opróżniona część tego lokalu, prawo do jej przydzielenia przysługuje najemcy, który zajmuje powierzchnię mniejszą od przysługującej mu według norm zaludnienia.

Art. 32. 1. Lokale przydziela się na czas nie oznaczony.

2. Lokal mieszkalny może być przydzielony na czas oznaczony, gdy zatrudnienie lub pobyt w danej miejscowości osoby ubiegającej się o przydział są okresowe. Na czas oznaczony mogą być przydzielane również pomieszczenia zastępcze osobom, które uzyskały zapewnienie otrzymania w określonym terminie mieszkania będącego w dyspozycji terenowego organu administracji państwowej, spółdzielni budownictwa mieszkaniowego lub zakładu pracy.

3. Dozorcy domu i palaczowi centralnego ogrzewania w budynku stanowiącym własność osoby fizycznej lub osoby prawnej, nie będącej jednostką gospodarki społecznej, lokal mieszkalny przydziela się na wniosek właściciela (administracji) domu, na czas trwania umowy o pracę o pełnienie tych funkcji w danym domu. Jeżeli zgodnie z obowiązującymi przepisami umowa o pracę zostanie rozwiązana bez wypowiedzenia z winy pracownika lub w drodze wypowiedzenia z powodu nienależytego wykonywania przez pracownika obowiązków wynikających z umowy o pracę, jest on obowiązany lokal opróżnić bez prawa do lokalu zamiennego.

4. Przydział lokalu użytkowego może nastąpić na czas oznaczony, jeżeli działalność w tym lokalu ma być prowadzona okresowo lub jeżeli lokal jest położony w budynku przeznaczonym do rozbioru.

Art. 33. 1. Najemca, który nie zajmuje samodzielnego lokalu przydzielonego na podstawie decyzji, może oddać osobie trzeciej do bezpłatnego używania lub

w podnajem część swego lokalu mieszkalnego tylko za zgodą najemców pozostałych części lokalu.

2. Oddanie do bezpłatnego używania lub w podnajem całego lokalu przydzielonego na podstawie decyzji wymaga zezwolenia terenowego organu administracji państwowej.

Art. 34. 1. Terenowy organ administracji państwowej na wniosek najemcy zezwoli na dokonanie przebudów albo przebudowy lokalu mieszkalnego lub użytkowego, jeżeli udogodni to korzystanie z lokalu. W przypadku, w którym na roboty budowlane jest wymagane pozwolenie w myśl przepisów o państwowym nadzorze budowlanym, decyzję wydaje się w tym samym postępowaniu.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do pomieszczeń przynależnych do lokalu.

3. Koszty robót określonych w ust. 1 i 2 ponosi najemca i nie przysługuje mu roszczenie o ich zwrot. W przypadkach wyjątkowych, uzasadnionych sytuacją materialną najemcy lokalu mieszkalnego, koszty robót mogą być pokryte ze środków państwowych.

Art. 35. Zmiana przeznaczenia lokalu mieszkalnego na lokal użytkowy i odwrotnie wymaga zezwolenia terenowego organu administracji państwowej.

Art. 36. 1. W razie zajmowania przez najemcę lokalu mieszkalnego o powierzchni większej niż mu przysługuje i gdy nadwyżka obejmuje co najmniej 1 pokój, terenowy organ administracji państwowej powinien zaproponować najemcy samodzielny lokal zamienny.

2. Jeżeli najemca nie wyrazi zgody na przeniesienie się do lokalu zamiennego, ma on prawo dalszego zajmowania lokalu z tym, że za nadwyżkę powierzchni jest obowiązany opłacać podwyższony czynsz.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, gdy lokal jest zajmowany przez więcej niż jednego najemcę, z których chociażby jeden zajmuje powierzchnię mniejszą od przysługującej na podstawie norm zaludnienia i ubiega się o przydzielenie występującej nadwyżki powierzchni. W takim przypadku powinna być wydana decyzja o opróżnieniu części lokalu stanowiącego nadwyżkę powierzchni i jej przydziale najemcy zajmującemu część lokalu nadmiernie zagęszczoną.

Art. 37. 1. Jeżeli najem lokalu lub budynku wynika z decyzji administracyjnej o przydziale, wynajmujący może wytoczyć powództwo o rozwiązanie stosunku najmu i nakazanie przez sąd opróżnienia lokalu tylko w przypadku, gdy zachodzą przyczyny uzasadniające wypowiedzenie najmu bez zachowania obowiązujących terminów.

2. Obowiązek opróżnienia lokalu, którego najem zawiązał się na podstawie decyzji o przydziale, nie może być przedmiotem ugody sądowej ani aktu notarialnego, jak również orzeczonego w wyroku opartym na uznaniu powództwa; wyrok zaoczny w tych sprawach może być wydany wyłącznie po przeprowadzeniu postępowania dowodowego.

3. Jeżeli najemca wykracza w sposób rażący lub uporczywy przeciwko obowiązującemu porządkowi domowemu albo przez swoje niewłaściwe zachowanie czyni uciążliwym korzystanie z innych lokali w budynku, powództwo, o którym mowa w ust. 1, może wytoczyć także najemca innego lokalu w tym budynku.

Art. 38. 1. Jeżeli najemca utracił tytuł prawny do dalszego zajmowania lokalu mieszkalnego, terenowy

organ administracji państwowej może przekwaterować do pomieszczenia zastępczego nie tylko najemcę, ale również osoby, które z nim zamieszkują.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do osób pozostałych w lokalu po śmierci najemcy, jeżeli osoby te nie wstąpiły w stosunek najmu.

3. Gdy po śmierci najemcy w lokalu pozostała tylko małoletnia osoba bliska będąca pod władzą rodzicielską, terenowy organ administracji państwowej może przekwaterować ją do mieszkania rodziców, chyba że mieszka ona w lokalu w związku z orzeczeniem sądu opiekuńczego, albo z innych względów przekwaterowanie byłoby sprzeczne z dobrem tej osoby.

4. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do lokali użytkowych, z tym że osobie zajmującej lokal użytkowy bez tytułu prawnego nie przysługuje pomieszczenie zastępcze.

Art. 39. Jeżeli najemca opuścił lokal, a pozostały w nim jego dzieci, osoby przysposobione lub rodzice, terenowy organ administracji państwowej powinien w miarę potrzeby przydzielić im ten lokal w całości lub części. W przypadkach społecznie uzasadnionych również inne osoby bliskie mogą uzyskać przydział całego lub części lokalu opuszczonego przez najemcę. Jeżeli osoby te pozostaną w lokalu, mimo że nie otrzymały przydziału, terenowy organ administracji państwowej przekwateruje je do lokalu zajmowanego przez dotychczasowego najemcę — chociażby lokal ten nie podlegał decyzji o przydziale, albo do pomieszczenia zastępczego.

Art. 40. 1. Jeżeli lokal mieszkalny znajduje się w budynku o charakterze użytkowym lub w budynku podlegającym rozbiórce bądź przebudowie, terenowy organ administracji państwowej wydaje decyzję o przekwaterowaniu najemcy do lokalu zamiennego. Koszty przeprowadzki pokrywa wnioskodawca przekwaterowania.

2. W przypadku stwierdzenia w trybie przepisów o państwowym nadzorze budowlanym stanu zagrożenia życia lub mienia osób zamieszkujących budynek terenowy organ administracji państwowej wydaje decyzję o przekwaterowaniu najemców do lokali zamiennych, a w razie braku takich lokali — do pomieszczeń zastępczych na czas nie dłuższy niż 6 miesięcy. Po usunięciu stanu zagrożenia najemcom przysługuje prawo powrotu do zajmowanych uprzednio lokali, chyba że szczególne okoliczności uniemożliwiają realizację tego przepisu.

Art. 41. 1. Terenowy organ administracji państwowej w przypadkach uzasadnionych szczególnymi względami społecznymi lub gospodarczymi może wydać decyzję o zmianie w stanie zajmowania lokali użytkowych — z wyjątkiem lokali w domach stanowiących własność spółdzielni budownictwa mieszkaniowego — zajmowanych przez jednostki gospodarki uspołecznionej, chociażby najem tych lokali nie wymagał decyzji o ich przydziale.

2. Jeżeli lokal użytkowy znajdujący się w domu spółdzielni budownictwa mieszkaniowego, używany na podstawie umowy najmu, jest niezbędnie potrzebny na inne cele, terenowy organ administracji państwowej może wystąpić do zarządu spółdzielni z wnioskiem o wypowiedzenie umowy najmu i wynajęcie tego lokalu innemu najemcy.

3. Decyzje dotyczące zajmowania lokali przez państwowe i społeczne instytucje centralne wydaje Prezes Rady Ministrów.

Art. 42. 1. W odniesieniu do najemców nie wymienionych w art. 41 ust. 1 decyzje o ograniczeniu przydziału lokalu użytkowego lub przekwaterowaniu z niego do lokalu zamiennego mogą być wydane:

1) na wniosek jednostki gospodarki uspołecznionej, której zajmowany przez najemcę lokal jest niezbędnie potrzebny,

2) jeżeli wymaga tego planowe rozmieszczenie sieci lokali handlowych bądź usługowych.

2. Jeżeli lokal użytkowy znajduje się w budynku podlegającym rozbiorce albo przebudowie lub gdy w trybie przepisów o państwowym nadzorze budowlanym zostanie stwierdzona konieczność opuszczenia budynku ze względu na zagrożenie życia lub mienia, terenowy organ administracji państwowej cofa przydział lub wydaje decyzję o przekwaterowaniu do lokalu zamiennego.

Art. 43. Terenowy organ administracji państwowej może wydać decyzję o cofnięciu przydziału w przypadku, gdy najemca oddając w bezpłatne używanie lub w podnajem zajmowany lokal bądź jego część, spowoduje nadmierne jego zagęszczenie, naruszenie podstawowych zasad współżycia społecznego albo gdy odda lokal w bezpłatne używanie lub w podnajem bez wymaganej zgody tego organu; decyzja taka może być wydana również w przypadku, gdy najemca faktycznie lokalu nie zajmuje.

Art. 44. 1. Terenowy organ administracji państwowej może wydać decyzję o przydziale pomieszczenia zastępczego na rzecz osób usuwanych z domów zagrożonych oraz pozbawionych mieszkań wskutek klęski żywiołowej (huraganu, powodzi) lub pożaru także w miejscowości, w której najem lokali i budynków następuje na podstawie umów najmu, jeżeli wynajmujący mimo wezwania odmówił zawarcia takiej umowy.

2. Przydział pomieszczenia zastępczego następuje na czas niezbędny do uzyskania mieszkania w spółdzielni budownictwa mieszkaniowego lub wybudowania własnego domu.

Art. 45. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia wielkość norm zaludnienia lokali mieszkalnych i osoby, którym mogą być przyznane uprawnienia do dodatkowej powierzchni mieszkalnej, jak również warunki i tryb przyznawania tych uprawnień.

2. Rada Ministrów, uwzględniając zachodzące zmiany gospodarcze i społeczne oraz zmiany w dziedzinie wzrostu dochodów ludności i poprawy warunków mieszkaniowych, może w drodze rozporządzenia ustalać zasady i tryb zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, a także kategorie lokali i budynków, do których nie mają zastosowania normy zaludnienia lokali mieszkalnych.

3. Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia zasady zajmowania i opróżniania lokali położonych w domach studenckich oraz hotelach dla nauczycieli i pracowników naukowych, a Minister Oświaty i Wychowania — w internatach, bursach i domach młodego nauczyciela.

4. Minister Pracy, Płac i Spraw Socjalnych w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami oraz po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia zasady zajmowania i opróżniania lokali położonych w hotelach robotniczych.

Rozdział 4

Mieszkania funkcyjne.

Art. 46. 1. Mieszkaniem funkcyjnym są lokale mieszkalne pozostające w dyspozycji jednostek gospodarki uspołecznionej, przydzielane przez te jednostki ich pracownikom:

1) wchodzącym w skład pogotowia produkcyjnego i technicznego,

2) których charakter pracy wymaga zajmowania mieszkania w danym budynku lub zespole budynków.

2. Mieszkania funkcyjne są przydzielane na czas wykonywania funkcji uzasadniającej zajmowanie takiego mieszkania.

Art. 47. 1. Przydziałowi na mieszkania funkcyjne podlegają lokale:

1) w zakładowych domach mieszkalnych lub przekazane do dyspozycji jednostek gospodarki uspołecznionej w innych budynkach,

2) w budynkach położonych na terenach strzeżonych oraz w budynkach o charakterze użytkowym, jeżeli pozostają w zarządzie jednostek gospodarki uspołecznionej,

3) w budynkach kolejowych,

4) w budynkach położonych na terenach państwowych gospodarstw rolnych i państwowych gospodarstw leśnych.

2. Rada Ministrów po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia warunki przydziału, zajmowania i opróżniania mieszkań funkcyjnych oraz może rozszerzyć lub ograniczyć kategorie lokali podlegających przydziałowi na mieszkania funkcyjne.

Rozdział 5

Zamiana lokali mieszkalnych.

Art. 48. 1. Najemcy lokali mieszkalnych, których stosunek najmu wynika z decyzji o przydziale, z wyjątkiem najemców mieszkań funkcyjnych, mogą dokonywać zamiany zajmowanych przez siebie lokali, jak również zamiany tych lokali na lokale spółdzielcze, zajmowane przez członków spółdzielni budownictwa mieszkaniowego, lokale w domach jednorodzinnych zajmowane przez właścicieli tych domów, a także na lokale stanowiące odrębne nieruchomości.

2. Zamiana może również polegać na dostarczeniu w zamian za lokal zajmowany dotychczas innego lokalu przez jego dysponenta.

3. Zamiana lokali, o których mowa w ust. 1, na lokale lub domy stanowiące przedmiot własności osobistej wymaga przeniesienia ich własności na zasadach ogólnych.

Art. 49. 1. Zamiana lokali mieszkalnych wymaga zezwolenia dysponentów tych lokali na jej dokonanie.

2. Zezwolenie na dokonanie zamiany pomiędzy stronami powinno być udzielone we wszystkich przypadkach, gdy jest uzasadnione ze względu na ich słuszne interesy, a w szczególności w razie:

1) nadmiernego zagęszczenia w lokalu,

2) możliwości uzyskania w drodze zamiany mieszkania położonego w pobliżu miejsca pracy,

3) powstania warunków rodzinnych uzasadniających zmianę miejsca zamieszkania,

4) względów zdrowotnych uzasadniających konieczność zamieszkania w innym lokalu.

3. Odmowa udzielenia zezwolenia na zamianę lokalu może nastąpić jedynie w przypadku, gdyby zamiana spowodowała naruszenie obowiązujących przepisów lub istotne pogorszenie warunków mieszkaniowych osób zajmujących część lokalu nie objętą zamianą. Decyzja odmowna wymaga szczegółowego uzasadnienia wskazującego przesłanki takiego rozstrzygnięcia.

Art. 50. 1. Zezwolenie terenowego organu administracji państwowej na zamianę lokalu, którego najem wynika z decyzji administracyjnej o przydziale, stanowi decyzję o przydziale lokalu uzyskanego w wyniku zamiany.

2. Najemca, który w wyniku zamiany otrzymuje lokal mieszkalny o wyższym standardzie wyposażenia lub o większej powierzchni mieszkalnej od lokalu dotychczas zajmowanego, może być zobowiązany do uiszczenia określonej opłaty.

3. Minister Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska określi wysokość i zasady pobierania opłat przy zamianie lokali mieszkalnych oraz zasady tworzenia i zakres działania jednostek organizacyjnych pośrednictwa zamiany mieszkań.

Rozdział 6

Właściwość organów i tryb postępowania.

Art. 51. W sprawach lokalowych i mieszkaniowych zastrzeżonych dla terenowych organów administracji państwowej orzekają w pierwszej instancji:

- 1) naczelnik gminy — na terenie gminy,
- 2) prezydent lub naczelnik miasta — na terenie miasta nie podzielonego na dzielnice,
- 3) naczelnik dzielnicy — na terenie dzielnicy,
- 4) naczelnik miasta i powiatu — na terenie miasta stanowiącego powiat, w którym działa wspólna rada narodowa miasta i powiatu.

Art. 52. Przydziały lokali mieszkalnych wybudowanych przez zakłady pracy, z wyjątkiem mieszkań funkcyjnych, są dokonywane przez terenowy organ administracji państwowej na rzecz osób wskazanych przez te zakłady.

Art. 53. Przydział lokali mieszkalnych następuje przy zachowaniu jawności postępowania.

Art. 54. 1. Decyzje w sprawach lokalowych są wydawane w formie pisemnej.

2. Odwołania w sprawach cofnięcia przydziału lokalu lub przekwaterowania najemcy organy odwoławcze rozpatrują na rozprawie.

Art. 55. 1. Decyzje w sprawach mieszkań funkcyjnych wydaje kierownik zakładu pracy, w którego dyspozycji pozostaje mieszkanie.

2. Odwołania od decyzji, o których mowa w ust. 1, rozpatrują organy nadrzędne nad zakładami pracy. Przepis art. 54 stosuje się odpowiednio.

Art. 56. 1. Egzekucję w sprawach opróżniania lokali podlegających przepisom ustawy prowadzą terenowe organy administracji państwowej w trybie postępowania egzekucyjnego w administracji.

2. Jeżeli zobowiązaniem od opróżnienia zajmowanego dotychczas lokalu przysługuje prawo do lokalu zamiennego lub pomieszczenia zastępczego, postępowanie egzekucyjne może być wszczęte po dostarczeniu takiego lokalu (pomieszczenia).

Art. 57. 1. W razie samowolnego zajęcia lokalu, podlegającego przydziałowi przez terenowy organ administracji państwowej, organ ten dokonuje bezwzględnie usunięcia sprawcy z lokalu — w razie potrzeby przy pomocy organów Milicji Obywatelskiej — składając wniosek o ukaranie do kolegium do spraw wykroczeń.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również w razie samowolnego zajęcia lokalu w domu pozostającym w zarządzie spółdzielni budownictwa mieszkaniowego lub innej jednostki gospodarki społecznej, z tym że usunięcie sprawcy następuje na wniosek jednostki zarządzającej budynkiem. W tym samym trybie następuje usunięcie osób pozostawionych bez tytułu prawnego w mieszkaniu funkcyjnym lub spółdzielni budownictwa mieszkaniowego.

3. W przypadku samowolnego zajęcia lokalu w budynku nie oddanym do użytku obowiązek bezzwłocznego usunięcia sprawcy z lokalu obciąża kierownika budowy.

38.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 28 marca 1974 r.

w sprawie dodatkowych urlopów dla niektórych pracowników zatrudnionych przy produkcji antybiotyków w Krakowskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa”.

(Dziennik Ustaw z dnia 3 kwietnia 1974 r. Nr 12, poz. 71).

Na podstawie art. 23 ustawy z dnia 29 kwietnia 1969 r. o pracowniczych urlopach wypoczynkowych (Dz. U. Nr 12, poz. 85) po porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Pracownikom zatrudnionym przy produkcji antybiotyków w Krakowskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa” na stanowiskach określonych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia przysługuje w każdym roku kalendarzowym płatny urlop dodatkowy w wymiarze 12 dni roboczych.

2. Prawo do pierwszego urlopu dodatkowego pracownik nabywa po przepracowaniu jednego roku na

stanowiskach wymienionych w wykazie, o którym mowa w ust. 1.

§ 2. 1. Płatnego urlopu dodatkowego udziela się łącznie z urlopem wypoczynkowym lub oddzielnie w zależności od wskazań lekarza.

2. Urlop dodatkowy nie może być dzielony na części.

3. Urlop dodatkowy może być przesunięty na następny rok kalendarzowy tylko w trybie i na zasadach określonych w art. 12 i 13 ustawy z dnia 29 kwietnia 1969 r. o pracowniczych urlopach wypoczynkowych (Dz. U. Nr 12, poz. 85).

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: P. Jaroszewicz

Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 marca 1974 r. (poz. 71).

WYKAZ STANOWISK

w Krakowskich Zakładach Farmaceutycznych „Polfa” uprawniających do płatnych urlopów dodatkowych.

Wydział	Stanowisko pracy	Ilość dni urlopu
Wydział Antybiotyków	1. Aparatowy procesów biosyntezy 2. Aparatowy syntezy leków	12 dni 12 dni

39.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GÓRNICTWA I ENERGETYKI

z dnia 15 marca 1974 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach energetycznych oraz w innych zakładach przy urządzeniach elektroenergetycznych.

(Dziennik Ustaw z dnia 3 kwietnia 1974 r. Nr 12, poz. 71)

Na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 30 marca 1965 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. Nr 13, poz. 91) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 9 maja 1970 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach energetycznych oraz w innych zakładach przy urządzeniach elektroenergetycznych (Dz. U. Nr 14, poz. 125) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 14 otrzymuje brzmienie:

„§ 14. Sprzęt oświetleniowy i narzędzia z napędem elektrycznym używane przy wykonywaniu prac powinny spełniać wymagania dotyczące ochrony przeciwporażeniowej w urządzeniach elektroenergetycznych.”

2) w § 17 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Nie wymagają polecenia pisemnego, o którym mowa w ust. 1, czynności związane z ratowaniem życia lub zdrowia ludzkiego oraz prace określone w instrukcjach i wykonywane przez wyznaczonych pracowników.”

3) w § 19 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Prace w warunkach szczególnego zagrożenia dla zdrowia i życia ludzkiego powinny być wykonywane co najmniej przez dwie osoby.”

4. § 29 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepis ust. 1 nie dotyczy stałych pomostów i innych wyznaczonych przejść nad urządzeniami przeładunkowymi oraz wywrotnic wagonowych, wyposażonych w sprawnie działające blokady.”

5) w § 44:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Prace remontowe przy rurociągach sieci ciepłych mogą być wykonywane po:

1) odłączeniu odcinków remontowanych od sieci znajdujących się pod ciśnieniem pary lub gorącej wody przez zamknięcie zasuw lub zaworów i po zabezpieczeniu remontowanego odcinka przed przedostawaniem się pary lub gorącej wody do stanowisk pracy osób przeprowadzających prace remontowe,

2) otwarciu zaworów spustowych, odwadniających i odpowietrzających,

3) odpowiednim zabezpieczeniu zasuw i zaworów przed otwarciem lub zamknięciem przez nieupoważnione osoby oraz po wywieszeniu tablic ostrzegawczych.”

b) dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Jeżeli wykonanie prac remontowych wymaga obecności ludzi wewnątrz rurociągów bądź gdy zabezpieczenie remontowanego odcinka (ust. 2 pkt 1) nie zapewnia odpowiedniej szczelności i stwarza zagrożenie przedostawania się pary lub gorącej wody do stanowisk pracy osób przeprowadzających prace remontowe, konieczne jest zabezpieczenie odcinka zaślepkami dostosowanymi do ciśnienia w sieci w czasie ruchu.

4. Prace remontowe mogą być również wykonywane po odłączeniu i wymontowaniu części rurociągu.”

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Górnictwa i Energetyki: w z. E. Porąbka

40.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA HANDLU WEWNĘTRZNEGO I USŁUG

z dnia 21 marca 1974 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących ocet i musztardę

(Dziennik Ustaw z dnia 3 kwietnia 1974 r. Nr 12, poz. 75)

Na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 30 marca 1965 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. Nr 13, poz. 91) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

§ 1. Rozporządzenie określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących ocet i musztardę, zwanych dalej „zakładami”.

§ 2. Obiekty, ich części i poszczególne pomieszczenia zakładów powinny być zakwalifikowane do odpowiedniej kategorii niebezpieczeństwa pożarowego i zagrożenia wybuchem, a instalacje ogrzewcze i wentylacyjne oraz urządzenia mechaniczne i elektroenergetyczne powinny odpowiadać warunkom przewidzianym dla tych kategorii, określonym w odrębnych przepisach, oraz warunkom określonym w rozporządzeniu.

§ 3. 1. W pomieszczeniach zakładów należy zapewnić wentylację naturalną.

2. Okna powinny być przystosowane do zamocowania ram z siatkami przeciw owadom.

3. Pomieszczenia produkcyjne powinny być wyposażone w urządzenia mechanicznej wentylacji nawiewno-wywiewnej zapewniające wymianę powietrza i bieżące usuwanie stężeń szkodliwych substancji w tych pomieszczeniach na zewnątrz budynku.

4. Stanowiska pracy bezpośrednio narażone na działanie wydzielających się par octu i żrących substancji gorzycznych powinny być wyposażone w urządzenia miejscowej wentylacji wywiewnej.

5. Każda kadź fermentacyjna powinna posiadać urządzenie odprowadzające z pomieszczenia bezpośrednio na zewnątrz budynku opary powstające w procesie fermentacji octu.

§ 4. 1. Zakłady obowiązane są przestrzegać nieprzekraczania najwyższych dopuszczalnych natężeń hałasu oraz stężeń par kwasu octowego i alkoholu etylowego na stanowiskach pracy i co najmniej raz w roku kontrolować ich zgodność z normami. Pomiary zgodności stężeń tych par z normami należy przeprowadzać również w każdym wypadku, gdy istnieje przypuszczenie, że stężenia przekraczają najwyższe dopuszczalne stężenia par.

2. W razie stwierdzenia, że stężenia par, o których mowa w ust. 1, oraz natężenia hałasu na stanowiskach pracy przekraczają najwyższe dopuszczalne stężenia (natężenia), powinny być podjęte niezwłocznie środki zmierzające do usunięcia przyczyn tych stężeń (natężeń).

§ 5. 1. Ściany pomieszczeń produkcyjnych powinny być gładkie, dające się łatwo oczyścić. W działach produkcji, filtracji i rozlewu octu oraz przemiału gorzycy i rozlewu musztardy ściany powinny być do wysokości co najmniej 2 m pokryte materiałem odpornym na działanie wilgoci i par.

2. Podłogi muszą być równe, wykonane z materiałów nienasiąkliwych odpornych na działanie octu. Podłogi nie mogą być śliskie. Spadki powierzchni podłogi nie mogą przekraczać 1%.

3. Przy ścianach, filarach i słupach powinny znajdować się cokoliki wysokości co najmniej 15 cm.

4. Posadzka w pomieszczeniach produkcyjnych powinna być codziennie zmywana środkami alkalicznymi.

§ 6. Wilgotność względna powietrza w pomieszczeniach produkcyjnych i magazynowych z wyjątkiem pomieszczeń przeznaczonych do mycia opakowań nie powinna przekraczać 75%.

§ 7. Do wszystkich pomieszczeń produkcyjnych powinna być doprowadzona ciepła i zimna woda. Pomieszczenia te powinny być wyposażone w odpowiednio zabezpieczone podłogowe wpusty kanalizacyjne do odprowadzania ścieków.

§ 8. Urządzenia produkcyjne powinny być szczelne w stopniu zabezpieczającym przed przedostawaniem się na zewnątrz cieczy i par.

§ 9. Magazyny surowców i wyrobów gotowych powinny znajdować się w osobnych pomieszczeniach wykonanych z materiałów niepalnych.

§ 10. Zabrania się używania odzieży roboczej i ochronnej nasiąkniętej spirytusem lub octem.

§ 11. Zabrania się używania otwartego ognia i pa-

lenia tytoniu w pomieszczeniach produkcyjnych i magazynowych. Palenie tytoniu dozwolone jest tylko w pomieszczeniach przeznaczonych na palarnie.

Rozdział 2

Bezpieczeństwo i higiena pracy przy urządzeniach produkcyjnych i w procesie technologicznym.

§ 12. Pojemniki, urządzenia i przewody zawierające spirytus lub jego pary powinny być uziemione.

§ 13. Przewody technologiczne, wodne, ogrzewcze i gazowe powinny być oznaczone barwami w sposób wskazujący kierunek przepływu znajdującej się w nich substancji, zgodnie z Polską Normą.

§ 14. Elektryczne lampy wżernikowe oświetlające wnętrza aparatów i urządzeń oraz lampy przenośne powinny być hermetycznie szczelne i zasilane prądem o napięciu nie przekraczającym 24 V. Lampy te powinny posiadać zabezpieczenie przed stłuczeniem klosza ochronnego.

§ 15. 1. W pomieszczeniach, w których znajdują się urządzenia ciśnieniowe wymagające stałej obsługi, powinny znajdować się zapasowe źródła oświetlenia np. bateryjne lampy elektryczne.

2. Urządzenia ciśnieniowe powinny być zaopatrzone w sprawnie działającą aparaturę kontrolno-pomiarową, urządzenia zabezpieczające przed wzrostem ciśnienia oraz tabliczki znamionowe.

§ 16. 1. Zbiorniki wolno stojące, wyższe niż 2 m, powinny posiadać pomosty robocze lub umieszczone na obwodzie poręcze ochronne i krawężniki oraz na zewnątrz drabiny stałe lub schody z poręczami.

2. Kadzie fermentacyjne i do produkcji musztardy oraz zbiorniki z octem powinny posiadać pomosty z poręczami i krawężnikami.

§ 17. W razie stwierdzenia usterek w stanie technicznym urządzeń (drabin, schodów, pomostów łączących, barier lub krawężników) do momentu usunięcia usterek zabronione jest wykonywanie wszelkich czynności z wyjątkiem związanych z naprawą i usunięciem stwierdzonych usterek.

§ 18. 1. Prace wykonywane wewnątrz zbiorników, aparatów, w studniach i studzienkach kanalizacyjnych oraz w innych urządzeniach, w których znajdują się mogą szkodliwe dla zdrowia gazy lub pary, powinny być przeprowadzane wyłącznie na pisemne polecenie kierownika zakładu lub osoby przez niego upoważnionej.

2. Prace, o których mowa w ust. 1, powinny być wykonywane przy zachowaniu następujących zasad:

1) wykonanie prac powinno się odbywać zespołowo, w składzie co najmniej trzech osób, tj. osoby bezpośrednio wykonującej pracę, osoby ubezpieczającej i osoby nadzorującej,

2) osoba bezpośrednio wykonująca pracę wewnątrz zbiornika, aparatu, w studni lub w studziencie powinna być wyposażona w sprzęt do ochrony dróg oddechowych, linkę bezpieczeństwa i linkę sygnalizacyjną,

3) zbiornik, aparat, studnia, studzienka powinny być odpowiednio przygotowane do przeprowadzenia prac, a przede wszystkim odłączone od innych instalacji i urządzeń technicznych, oraz mieć otwarte i zabezpieczone włazy.

§ 19. 1. Transport wewnątrzzakładowy powinien być zorganizowany ze szczególnym uwzględnieniem

zabezpieczenia cieczy łatwo zapalnych i materiałów łatwo tłukących się.

2. Transport opakowań od procesu mycia do etykietowania powinien odbywać się przy użyciu odpowiednich przenośników.

§ 20. Przy wejściu do pomieszczeń fermentacji octu powinny się znajdować szafki ze sprzętem ochrony osobistej niezbędnym do pracy wewnątrz kadzi fermentacyjnych.

§ 21. Jeżeli do wykonania obsługi kadzi i zbiorników niezbędne jest wchodzenie do ich wnętrza — to powinny one posiadać co najmniej jeden wąż, a gdy pojemność kadzi lub zbiornika wynosi powyżej 40 m³ — co najmniej dwa wazy.

§ 22. Zbiorniki i kadzie powinny być zaopatrzone w przyrządy wskazujące poziom znajdującej się w nich cieczy. Kadzie fermentacyjne powinny ponadto posiadać otwory wizerne i oświetleniowe.

§ 23. 1. Włączanie i wyłączanie pomp manipulacyjnych powinno być dokonywane tylko przez upoważnionego pracownika.

2. Przed włączeniem pomp manipulacyjnych należy sprawdzić szczelność połączeń i przewodów.

§ 24. 1. Wazenie i opróżnianie beczek ze spirytusem powinno być wykonywane co najmniej przez dwie osoby.

2. Beczki ze spirytusem należy otwierać tylko narzędziami z nie iskrzącego materiału.

3. Opróżnianie beczek ze spirytusu powinno odbywać się na przeznaczonym do tego celu stanowisku, zapewniającym bezpieczne wykonanie tej czynności.

§ 25. 1. Napełnianie zbiorników i kadzi, jeżeli nie mogą one znajdować się pod bezpośrednią kontrolą osób wykonujących tę czynność, powinno odbywać się za pomocą przyrządów określających stopień ich napełnienia.

2. Wymagania, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się, jeżeli zbiorniki i kadzie wyposażone są w krańcowe wyłączniki powodujące samoczynne wyłączenie urządzenia ssącego lub tłoczącego.

§ 26. Sprawdzanie stopnia napełnienia zbiorników i kadzi z góry powinno odbywać się jedynie przez szkła kontrolne zamontowane w przykrywie zbiornika i kadzi i przy użyciu lampy, o której mowa w § 14.

§ 27. Grawitacyjne zasilanie urządzeń rozlewniczych octem powinno się odbywać za pomocą zbiornika pośredniego.

§ 28. Dla pracowników zatrudnionych w dziale przemiatu gorczycy należy wydzielić osobne pomieszczenia do chwilowej rekreacji, wyposażone w niezbędne urządzenia wentylacyjne.

Rozdział 3

Mycie opakowań, rozlew octu i dozowanie musztardy.

§ 29. 1. Czynności związane bezpośrednio z opakowaniami szklanymi pracownicy powinni wykonywać w odpowiedniego typu rękawicach ochronnych.

2. Temperatura wody przeznaczonej do mycia ręcznego opakowań szklanych nie powinna być niższa niż +35°C i nie przekraczać 40°C.

§ 30. Przyrządzanie roztworów myjących oraz odmaczających i ich uzupełnianie powinno być wykonywane zgodnie z instrukcją sporządzoną przez producenta środków służących do ich przyrządzania.

§ 31. 1. Zabronione jest usuwanie stłuczki w czasie ruchu maszyn i urządzeń.

2. Usuwanie stłuczki z maszyn i urządzeń jest dozwolone tylko w czasie ich postoju przy użyciu odpowiednich narzędzi i przyrządów, bezpośrednio do pojemników.

3. Stłuczka szklana powinna być bieżąco usuwana ze stanowisk pracy i przejść komunikacyjnych w sposób określony w ust. 2 i przechowywana w zamkniętych pojemnikach.

§ 32. Usuwanie nagromadzonych w myjkach i zamaczalnikach etykiet oraz stłuczki dozwolone jest tylko po opróżnieniu urządzenia z cieczy.

§ 33. Czas pracy pracowników przy kontrolowaniu skuteczności mycia lub dokładności napełniania za pomocą ekranu świetlnego nie powinien przekraczać dwóch godzin dziennie.

§ 34. 1. Zabrania się ręcznego manipulowania opakowaniami przy urządzeniach rozlewniczych w trakcie ich pracy.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy rozlewarek ręcznych, jednostanowiskowych dozownic ręcznych oraz bezrozrządowych, ręcznie zasilanych rozlewarek obrotowych.

§ 35. Stanowiska rozlewnicze i do zamykania opakowań powinny być tak urządzone, aby zabezpieczyły obsługę przed odpryskami pękających opakowań oraz uniemożliwiły uszkodzenie opakowań i zalewanie stanowisk roboczych.

§ 36. W toku pracy urządzeń przeznaczonych do etykietowania zabrania się dokonywania ich regulacji, usuwania uszkodzonych opakowań, uzupełniania kleju i etykiet, wycierania zawilgoconych elementów roboczych urządzenia oraz usuwania przypadkowych luźnych etykiet.

§ 37. Otwieranie napełnionych butelek przez wybicie korka jest dozwolone jedynie za pomocą młotka gumowego na stanowisku do tego przeznaczonym, po zamocowaniu butelki w odpowiednim uchwycie.

Rozdział 4

Urządzenia higienicznosanitarne.

§ 38. 1. Szatnia dla pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji i w działach pomocniczych powinna składać się co najmniej z dwóch osobnych pomieszczeń zwanych zespołem szatni. Jedno pomieszczenie powinno być przeznaczone do przechowywania odzieży wierzchniej i domowej, a drugie do przechowywania odzieży roboczej, ochronnej i sprzętu ochrony osobistej.

2. Przy zespole szatni powinny być usytuowane umywalnie z natryskami oraz suszarnie odzieży roboczej i ochronnej.

§ 39. W zakładach powinny być wydzielone pomieszczenia do spożywania posiłków w czasie pracy, składające się z jadalni i odpowiedniego pomieszczenia dostosowanego do wydawania posiłków profilaktycznych lub regeneracyjnych.

§ 40. 1. Pracownicy powinni otrzymać środki do utrzymania higieny osobistej zgodnie z normami ustalonymi przez zakład pracy.

2. Pracownik nie może być dopuszczony do pracy bez odzieży ochronnej i sprzętu ochrony osobistej przewidzianych dla danego stanowiska pracy.

§ 41. 1. Zakłady powinny posiadać punkty udzielania pierwszej pomocy, wyposażone w apteczki, obsługiwane przez przeszkolonych pracowników.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do terenowo wydzielonych oddziałów zakładów.

Rozdział 5 Przepisy końcowe.

§ 42. Zakłady opracują w terminie trzech miesięcy od wejścia w życie rozporządzenia szczegółowe instrukcje dla poszczególnych stanowisk pracy i doręczają je pracownikom za pokwitowaniem.

§ 43. Sprawy związane z badaniami lekarskimi, szkoleniem wstępnym i okresowym pracowników z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy regulują odrębne przepisy.

§ 44. Zakłady istniejące w dniu wejścia w życie rozporządzenia dostosują, najpóźniej w ciągu trzech lat od jego wejścia w życie, pomieszczenia szatni oraz pomieszczenia do spożywania posiłków w czasie pracy do wymagań określonych w § 38 i 39 rozporządzenia.

§ 45. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 maja 1974 r.

Minister Handlu Wewnętrznego i Usług: *E. Sznajder*

41.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA HANDLU WEWNĘTRZNEGO I USŁUG

z dnia 21 marca 1974 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących świece oraz pasty do obuwia i podłóg.

(Dziennik Ustaw z dnia 3 kwietnia 1974 r. Nr 12, poz. 76)

Na podstawie art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 30 marca 1965 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. Nr 13, poz. 91) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1 Przepisy ogólne.

§ 1. Rozporządzenie określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach produkujących świece oraz pasty do obuwia i podłóg, zwanych dalej „zakładami”.

§ 2. Obiekty, ich części i poszczególne pomieszczenia zakładów powinny być zakwalifikowane do odpowiedniej kategorii niebezpieczeństwa pożarowego i zagrożenia wybuchem, a instalacje ogrzewcze i wentylacyjne oraz urządzenia mechaniczne i elektroenergetyczne powinny odpowiadać warunkom przewidzianym dla tych kategorii określonym w odrębnych przepisach oraz warunkom określonym w rozporządzeniu.

§ 3. 1. Pomieszczenia zakładów powinny posiadać dostateczną wentylację naturalną. Co najmniej 30% powierzchni okien powinno być dostosowanych do otwierania z poziomu podłogi w tym 10% powierzchni okien powinny stanowić górne wietrzniki.

2. Pomieszczenia produkcyjne powinny być wyposażone w mechaniczną wentylację nawiewno-wywiewną zapewniającą wymianę powietrza i bieżące usuwanie na zewnątrz stężeń szkodliwych substancji w tych pomieszczeniach.

3. Stanowiska pracy bezpośrednio narażone na działanie wydzielających się par i gazów powinny być wyposażone w urządzenia miejscowej wentylacji wywiewnej.

§ 4. 1. Zakłady zobowiązane są przestrzegać nieprzekraczania najwyższych dopuszczalnych natężeń hałasu oraz stężeń par rozpuszczalników i składników parafiny na stanowiskach pracy i co najmniej raz w roku kontrolować ich zgodność z normami. Pomiary zgodności stężeń par z normami należy przeprowadzać również w każdym wypadku, gdy istnieje przypuszczenie, że stężenia przekraczają najwyższe dopuszczalne stężenia par.

2. W razie stwierdzenia, że stężenia par, o których mowa w ust. 1, oraz natężenia hałasu na stanowiskach pracy przekraczają najwyższe dopuszczalne stężenia (natężenia), powinny być podjęte niezwłocznie środki zmierzające do usunięcia przyczyn tych stężeń (natężeń).

§ 5. 1. Ściany pomieszczeń produkcyjnych powinny być gładkie, dające się łatwo czyścić i zmywać.

2. Podłogi w pomieszczeniach produkcyjnych powinny być równe, wykonane z materiałów nienisakliwych i nie powodujących iskrzenia. Podłogi nie mogą być śliskie. Rozlane ciecze powinny być natychmiast usuwane.

§ 6. 1. Zabrania się używania otwartego ognia i palenia tytoniu w pomieszczeniach produkcyjnych i magazynowych. Palenie tytoniu dopuszczalne jest tylko w pomieszczeniach przeznaczonych na palarnie.

2. W pomieszczeniach produkcyjnych i magazynowych zabrania się noszenia obuwia na spodach z podkówkami, blaszkami lub innymi przedmiotami metalowymi.

§ 7. Urządzenia produkcyjne powinny być szczelne, zabezpieczone przed wydostawaniem się na zewnątrz cieczy i par, a instalacje i urządzenia wydzielające ciepło powinny być zabezpieczone przed możliwością poparzenia się pracowników.

§ 8. Rurociągi instalacji przemysłowych powinny być oznaczone barwami, w sposób wyraźnie wskazujący ich przeznaczenie oraz kierunek przepływu znajdujących się w nich substancji, zgodnie z Polską Normą.

§ 9. 1. Naprawy oraz remonty instalacji i urządzeń w pomieszczeniach pożarowo niebezpiecznych, wymagające użycia ognia lub narzędzi powodujących iskrzenie mogą być przeprowadzane tylko po uprzednim usunięciu z tych pomieszczeń materiałów łatwo zapalnych oraz po dokładnym oczyszczeniu i przewietrzeniu pomieszczeń. Urządzenia należy naprawiać po ich ostygnięciu i dokładnym oczyszczeniu.

2. Prace, o których mowa w ust. 1, mogą być wykonywane jedynie na pisemne polecenie kierownika zakładu.

3. Remonty zbiorników przeznaczonych do przechowywania rozpuszczalników mogą być wykonywa-

ne tylko przez zakłady specjalistyczne lub przez pracowników posiadających odpowiednie uprawnienia do wykonywania tego rodzaju prac.

§ 10. 1. Zabrania się przechowywania w pomieszczeniach produkcyjnych materiałów i surowców w ilości większej niż niezbędna do produkcji — w ciągu jednej doby.

2. Wyroby gotowe powinny być sukcesywnie przekazywane z pomieszczeń produkcyjnych do magazynów.

Rozdział 2

Bezpieczeństwo i higiena pracy przy urządzeniach produkcyjnych i w procesie technologicznym w zakładach produkujących świece.

§ 11. Odległość pomiędzy ciągarkami do produkcji świec powinna wynosić — 1,2 m pomiędzy wylotem a tylną częścią następną ciągarki oraz 2,5 m pomiędzy wylotem ciągarki a ścianą.

§ 12. Przewody do transportu ciekłej parafiny powinny być oddalone co najmniej 0,5 m od przewodów instalacji wodnej, gazowej i elektrycznej.

§ 13. 1. W zakładach przerabiających powyżej 1000 kg surowca na jednej zmianie topienie parafiny powinno odbywać się w oddzielnym pomieszczeniu z zastosowaniem mechanicznego transportu ciekłej parafiny do stanowisk pracy.

2. W zakładach przerabiających mniej niż 1000 kg surowca na jednej zmianie dopuszcza się topienie parafiny we wspólnych pomieszczeniach produkcyjnych. W tych wypadkach odległość kotłów do topienia parafiny od innych urządzeń powinna wynosić co najmniej 1,5 m.

3. W zakładach, o których mowa w ust. 2, dopuszcza się ręczne przenoszenie ciekłej parafiny do stanowisk pracy, jeżeli masa ciekłej parafiny wraz z naczyniem nie przekracza 10 kg.

4. Naczynia służące do ręcznego przenoszenia ciekłej parafiny mogą być napełniane tylko do 3/4 wysokości. Uchwyty tych naczyń powinny być skonstruowane w sposób chroniący przed poparzeniem rąk i gwarantujący bezpieczne trzymanie naczyń.

5. Zabrania się używania do przenoszenia ciekłej parafiny naczyń z obłuzowanymi uchwytami.

§ 14. Zbiorniki z ciekłą parafiną o temperaturze powyżej +100°C powinny być zabezpieczone przed możliwością dostania się wody.

§ 15. Wysokość zbiorników z ciekłą parafiną do produkcji pochodni powinna wynosić 1,1—1,2 m wysokości mierzonej od podestu na stanowisku pracy do górnej krawędzi zbiornika.

§ 16. Zbiorniki należy czyścić co najmniej raz na dwa tygodnie. Czyszczenie zbiorników nie może być wykonywane, jeżeli temperatura ich wnętrza przekracza +45°C.

§ 17. 1. Ostrzenia i naprawy noży do wycinania nadlewów może wykonywać tylko wyznaczony do tego pracownik.

2. Ostre narzędzia powinny być przechowywane i przenoszone w sposób zabezpieczający przed skażeniem.

§ 18. Lakierowanie świec może odbywać się tylko w wydzielonych i przystosowanych do tego celu pomieszczeniach, wykonanych z materiałów niepalnych.

§ 19. 1. Lakierowanie świec metodą natryskową może być wykonywane w specjalnie przystosowanych

do tego celu kabinach natryskowych, wyposażonych w urządzenia wentylacji wywiewnej.

2. Przy lakierowaniu świec metodą natryskową stosuje się odpowiednio wymagania dotyczące bezpieczeństwa pracy określone w odrębnych przepisach dla malarni i lakierni.

3. Suszenie świec po lakierowaniu powinno odbywać się w specjalnych komorach suszarniczych lub w wydzielonych pomieszczeniach.

§ 20. Stanowiska pracy w pomieszczeniach produkcyjnych powinny być usytuowane w sposób zabezpieczający przed bezpośrednim działaniem promieni słonecznych.

§ 21. 1. Parafina powinna być składowana w specjalnie do tego celu przeznaczonych magazynach o niepalnej konstrukcji.

2. Dopuszcza się składowanie parafiny na wolnym powietrzu pod warunkiem ogrodzenia, zadaszenia i oznakowania miejsc składowania.

Rozdział 3

Bezpieczeństwo i higiena pracy przy urządzeniach produkcyjnych i w procesie technologicznym w zakładach produkujących pasty do obuwia i podłóg.

§ 22. Rozlewnie oraz topialnie powinny być w oddzielnych pomieszczeniach.

§ 23. 1. Reaktory (urządzenia do przetapiania) oraz stoły rozlewnicze w topialniach past powinny być wyposażone w urządzenia miejscowej wentylacji wywiewnej.

2. Pomieszczenia produkcyjne powinny być dodatkowo wyposażone w urządzenia wentylacji mechanicznej awaryjnej.

§ 24. Urządzenia pomocnicze, jak stoły, pomosty i półki znajdujące się w topialni, rozlewni i magazynach powinny być wykonane z materiałów niepalnych. Rozmieszczenie ich powinno zapewniać dogodne przejścia i dostęp do innych urządzeń oraz wejść.

§ 25. 1. W czasie gotowania masy w pomieszczeniu topialni powinno przebywać równocześnie co najmniej dwóch pracowników.

2. Reaktory do gotowania masy powinny być przystosowane do pośredniego ogrzewania i mechanicznego mieszania masy oraz posiadać zewnętrzną izolację cieplną.

§ 26. 1. Surowce stałe powinny być wsypywane do kotłów warzelnych w stanie rozdrobnionym.

2. Dodawanie rozpuszczalników w czasie gotowania masy dopuszczalne jest tylko przy użyciu stałej instalacji przewodowej. Nie wolno dodawać rozpuszczalników ręcznie.

3. Zabrania się stosowania rozpuszczalników łatwo zapalnych zanieczyszczonych wodą lub innymi obcymi substancjami.

4. Naczynia służące do dodawania rozpuszczalników łatwo zapalnych powinny posiadać pokrywy zabezpieczające przed parowaniem. Pokrywy powinny być wykonane z materiałów nie powodujących iskrzenia przy zetknięciu z materiałem, z którego wykonane jest naczynie.

§ 27. 1. Gorącą, płynną masę można pobierać z reaktorów tylko za pomocą specjalnego zaworu. Masa w zaworze powinna być zabezpieczona przed zastygnięciem.

2. Dostarczanie gotowej, płynnej masy z reaktorów

na stanowiska rozlewnicze powinno odbywać się w zasadzie przewodami rurowymi. Dopuszcza się ręczne przenoszenie płynnej masy na stanowiska rozlewnicze w przystosowanych do tego celu naczyniach.

3. Przepisy § 13 ust. 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

§ 28. 1. Rozlewanie masy do opakowań powinno odbywać się na stołach rozlewniczych przy użyciu przystosowanych do tego celu urządzeń.

2. Zabrania się ręcznego rozlewania masy. Zakaz ten nie dotyczy operacji wykończeniowej (wykonania lustra pasty) oraz wykonywania serii wyrobów w skali półtechnicznej.

§ 29. Odległość pomiędzy dwoma rzędami stołów lub taśm produkcyjnych do rozlewania płynnej masy powinna wynosić co najmniej 1, 2 m.

§ 30. 1. Płyny łatwo zapalne do wyrobu past powinny być przechowywane w przystosowanych do tego celu zbiornikach.

2. Zbiorniki, o których mowa w ust. 1, powinny znajdować się w miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób postronnych.

3. Pobieranie płynów łatwo zapalnych do zbiorników, o których mowa w ust. 1, powinno się odbywać za pośrednictwem stałej instalacji przewodowej.

Rozdział 4

Przepisy higienicznosanitarne.

§ 31. 1. Szatnia dla pracowników zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji i w działach pomocniczych powinna składać się co najmniej z dwóch osobnych pomieszczeń, zwanych zespołem szatni. Jedno pomieszczenie powinno być przeznaczone do przechowywania odzieży wierzchniej i domowej, a drugie do przechowywania odzieży roboczej, ochronnej i sprzętu ochrony osobistej.

2. Przy zespole szatni powinny być usytuowane umywalnie z natryskami.

§ 32. W zakładach powinny być wydzielone pomieszczenia do spożywania posiłków w czasie pracy, składające się z jadalni i pomieszczenia do wydawania posiłków profilaktycznych lub regeneracyjnych.

§ 33. Pracownicy zatrudnieni w pomieszczeniach

o temperaturze powyżej +25°C powinni przez cały rok otrzymywać dostateczną ilość płynów gaszących pragnienie.

§ 34. 1. Pracownicy powinni otrzymywać środki do utrzymania higieny osobistej zgodnie z normami ustalonymi przez zakład pracy.

2. Pracownicy zatrudnieni bezpośrednio przy produkcji powinni otrzymywać kremy ochronne do rąk.

§ 35. 1. Pracownicy powinni być zaopatrywani w odzież roboczą i ochronną oraz sprzęt ochrony osobistej według norm określonych odrębnymi przepisami.

2. Pracownik nie może być dopuszczony do pracy bez odzieży ochronnej i sprzętu ochrony osobistej przewidzianych dla danego stanowiska pracy.

3. Zabrania się używania odzieży nasiąkniętej parafiną, rozpuszczalnikami lub pastą.

§ 36. 1. Zakłady powinny posiadać punkty udzielania pierwszej pomocy, wyposażone w apteczki obsługiwane przez przeszkolonych pracowników.

2. Przepis ustępu 1 dotyczy również wyodrębnionych terenowo oddziałów zakładów.

Rozdział 5

Przepisy końcowe

§ 37. Zakłady powinny opracować w terminie trzech miesięcy od wejścia w życie rozporządzenia szczegółowe instrukcje dla poszczególnych stanowisk pracy i doreczyć je za pokwitowaniem pracownikom.

§ 38. Sprawy związane z badaniami lekarskimi, szkoleniem wstępnym i okresowym pracowników z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy regulują odrębne przepisy.

§ 39. Zakłady istniejące w dniu wejścia w życie rozporządzenia dostosują, najpóźniej w ciągu trzech lat od jego wejścia w życie, pomieszczenia szatni oraz pomieszczenia do spożywania posiłków w czasie pracy do wymagań określonych w § 31 i 32 rozporządzenia.

§ 40. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 maja 1974 r.

Minister Handlu Wewnętrznego i Usług: *E. Sznajder*

42.

KOMUNIKAT

o sprostowaniu błędów

W pkt 4 ust. 1 wytycznych Prezydium CRZZ z dnia 20 grudnia 1973 r. w sprawie zasad udzielania pomocy i wykorzystywania środków zakładowego funduszu mieszkaniowego (Biul. CRZZ z 1974 r. Nr 2, poz. 10) skreśla się błędnie zamieszczone na końcu wyrazy „i CRZZ”.

INSTYTUT WYDAWNICZY CRZZ — Warszawa, ul. Spasowskiego 1/3

WARUNKI PRENUMERATY

Cena prenumeraty: kwartalnie — zł 10.—, półrocznie — zł 20.—, rocznie — zł 40.—

Instytucje państwowe, społeczne, zakłady pracy, szkoły itp. mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie w miejscowych Oddziałach i Delegaturach „Ruch”, w terminie do 25 listopada na rok następny.

Prenumeratory indywidualni mogą opłacać prenumeratę w urzędach pocztowych i u listonoszy, lub dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Towarowa 28 w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO Nr 1-6-100024.

Sprzedaż egzemplarzy numerów zdezaktualizowanych, na uprzednie pisemne zamówienia, prowadzi Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Towarowa 28.